

Εκπαιδευτική Ψυχολογία

Ενότητα 8

Ψυχολογικό Περιβάλλον Τάξης

Ελευθερία Ν. Γωνίδα
Τμήμα Ψυχολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Ψυχολογικό Περιβάλλον Τάξης

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Εισαγωγικά Στοιχεία

Εισαγωγικά στοιχεία (1/4)

Περιβάλλον τάξης:

- ‘αντικειμενική’ διάσταση

vs

- ‘ψυχολογική’ διάσταση.

**Οι αντιλήψεις των μαθητών/-ριών
για το περιβάλλον της τάξης.**

Εισαγωγικά στοιχεία (2/4)

Το περιβάλλον τάξης οφείλει να:

- ενισχύει την ενεργητική εμπλοκή των μαθητών/-ριών,
- να ενισχύει την επιμονή κατά την επίτευξη,
- να συμβάλλει στη διαμόρφωση θετικής εικόνας για τον εαυτό,
- να αυξάνει το ενδιαφέρον για τη μάθηση,
- να προάγει τη θετική στάση απέναντι στο σχολείο.

κίνητρα μαθητών/-ριών

Ερευνητικά δεδομένα (3/4)

Πρόσφατη βιβλιογραφία:

→ Κρίσιμος ο ρόλος του περιβάλλοντος της τάξης στην προαγωγή των κινήτρων και τη διαμόρφωση ενός ευνοϊκού για τη μάθηση κλίματος.

Συγκεκριμένα:

→ αλλαγή του ρόλου του/της εκπαιδευτικού και των διδακτικών πρακτικών με στόχο την προαγωγή ενός προσανατολισμού προς τη μάθηση και θετικών προτύπων συμπεριφοράς μέσα στην τάξη.

Ερευνητικά δεδομένα (4/4)

Ερώτημα: Ποιες διαστάσεις του περιβάλλοντος τάξης μπορούν να συμβάλλουν προς την κατεύθυνση αυτή;

- Έμφαση στην αξία της μάθησης.
- Ενδιαφέροντα θέματα.
- Θετικές σχέσεις μεταξύ των συνομηλίκων.
- Πρακτικές αξιολόγησης.
- Σχεδιασμός και ανάθεση έργων.
- Στήριξη του/της εκπαιδευτικού.
- Δύσκολοι αλλά επιτεύξιμοι στόχοι.
- Έμφαση στην προσπάθεια.
- Ενεργητική εμπλοκή μαθητών/ριών.

TARGET:

6 Διαστάσεις Κλίματος Τάξης

TARGET (1/14)

Οργάνωση των παρακάτω στοιχείων σε 6 διαστάσεις /άξονες → **TARGET:**

- TASK (έργο)
- AUTHORITY (εξουσία)
- RECOGNITION (αναγνώριση)
- GROUPING (συγκρότηση ομάδων)
- EVALUATION (αξιολόγηση)
- TIME (κατανομή χρόνου)

(Ames, 1992. Epstein, 1989)

TARGET (2/14):

Έργο

ΕΡΓΟ: σχεδιασμός μαθησιακών δραστηριοτήτων και εργασιών.

ΠΩΣ;

1. Σχεδιασμός ποικίλων δραστηριοτήτων που προκαλούν το ενδιαφέρον των μαθητών/ριών.
2. Διευκόλυνση των μαθητών/ριών να θέτουν ρεαλιστικούς στόχους (βραχυπρόθεσμοι vs μακροπρόθεσμοι στόχοι).
3. Παροχή βοήθειας στους/στις μαθητές/ήτριες να αποκτούν και να εφαρμόζουν αποτελεσματικές στρατηγικές μάθησης και οργανωτικές δεξιότητες (σχεδιασμός, οργάνωση, παρακολούθηση της πορείας επίλυσης).

TARGET (3/14):

Έργο

ΜΟΝΟΔΙΑΣΤΑΤΗ ΤΑΞΗ:

Ίδια έργα σε όλους/-ες
τους/τις μαθητές/ήτριες.

Διαφορές επίδοσης

=

Διαφορές ικανότητας.

vs

ΠΟΛΥΔΙΑΣΤΑΤΗ ΤΑΞΗ:

Διαφορετικά έργα
στους/στις μαθητές/ήτριες.

Μείωση της έμφασης στην
ικανότητα και στην
κοινωνική σύγκριση.

TARGET (4/14):

Εξουσία

ΕΞΟΥΣΙΑ: παροχή ευκαιριών στους/στις μαθητές/ήτριες για ανάληψη ηγετικών ρόλων, ανάπτυξη της αίσθησης του προσωπικού ελέγχου και της αυτονομίας στη μάθηση.

ΠΩΣ;

1. Παροχή ευκαιριών στους/στις μαθητές/ήτριες να εμπλέκονται ενεργητικά στη διαδικασία της μάθησης μέσω της ανάληψης ρόλων αυξημένων αρμοδιοτήτων, της παροχής επιλογών και της λήψης απόφασης.
2. Παροχή βοήθειας στους μαθητές/ήτριες να αναπτύξουν τις απαιτούμενες δεξιότητες για ανάληψη ευθυνών και αρμοδιοτήτων όσον αφορά τη δική τους μάθηση.

TARGET (5/14):

Αναγνώριση

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ: τυπική & άτυπη χρήση αμοιβών και απόδοσης εκτίμησης μέσα στην τάξη.

→ Έμφαση της αναγνώρισης στην ατομική πρόοδο και βελτίωση.

ΠΩΣ;

1. Αναγνωρίζοντας σε ατομικό επίπεδο την προσπάθεια, τα επιτεύγματα και το βαθμό βελτίωσης του/της μαθητή/ήτριας.
2. Παρέχοντας την ευκαιρία λήψης αμοιβών και αναγνώρισης σε όλους/-ες.
3. Παρέχοντας την αναγνώριση προσωπικά, με στόχο την αποφυγή της κοινωνικής σύγκρισης.

TARGET (6/14):

Αναγνώριση

Εικόνα 1: Σκίτσο κοριτσιού που σηκώνει βραβείο.

Ερευνητικά δεδομένα:

→ Διαφοροποιημένη χρήση των αμοιβών και του επαίνου και υπό προϋποθέσεις (!!).

TARGET (7/14):

Συγκρότηση Ομάδων

ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΟΜΑΔΩΝ: έμφαση στην αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των μαθητών/ριών κατά την επιτέλεση σχολικών έργων.

ΠΩΣ;

1. Παροχή ευκαιριών για συνεργατική μάθηση και αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμαθητών.
2. Εφαρμογή της αρχής της *ανομοιογένειας* κατά τη συγκρότηση των ομάδων.

TARGET (8/14):

Συγκρότηση Ομάδων

Τάξη 'συνεργατικής μάθησης':

- Αποδοχή ατομικών διαφορών ως προς ποικίλες διαστάσεις.
- Ανάπτυξη ενός αισθήματος 'ανήκειν' μέσα στην τάξη.
- Μεγαλύτερη έμφαση στην προσπάθεια και, μάλιστα, στην κοινή προσπάθεια και μικρότερη στην ικανότητα.
- Ανάπτυξη θετικών συναισθημάτων.
- Ανάπτυξη ρυθμιστικού λόγου.

TARGET (9/14):

Συγκρότηση Ομάδων

Τάξη «συνεργατικής μάθησης»:

Μαθητές και μαθήτριες
χαμηλής επίδοσης

μεγαλύτερα οφέλη
(ΓΙΑΤΙ;)

ΩΣΤΟΣΟ:

φαινόμενα 'παθητικής'
μάθησης μπορεί να
καταγραφούν και στα
πλαίσια των ομάδων!

TARGET (10/14):

Αξιολόγηση

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ: μέθοδοι αξιολόγησης και εποπτείας της προόδου των μαθητών/ριών και των μαθησιακών επιτευγμάτων τους.

ΠΩΣ;

1. Αξιολογώντας τους/τις μαθητές/ήτριες για την ατομική τους πρόοδο και το επίπεδο της επίτευξής τους.
2. Παρέχοντας ευκαιρίες βελτίωσης της επίδοσης.
3. Παρέχοντας την αξιολόγηση σε προσωπικό επίπεδο και διαφοροποιώντας την μεταξύ των μαθητών/ριών αλλά και ανάλογα με το έργο.

TARGET (11/14):

Αξιολόγηση

Σημαντικά στοιχεία:

η μορφή και ο σκοπός της αξιολόγησης **ΑΛΛΑ** κυρίως οι αντιλήψεις των μαθητών για το νόημα και το σκοπό της αξιολόγησης!

TARGET (12/14):

Αξιολόγηση

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ:

- Έμφαση στην ικανότητα και στην κοινωνική σύγκριση.
- Ενίσχυση στόχων επίδοσης & όχι μάθησης.
- Σύνδεση της αυτο-αξίας με την ικανότητα.
- Υιοθέτηση συμπεριφορών αποφυγής της αποτυχίας.
- Μείωση ενδιαφέροντος για μάθηση.

vs

ΑΤΟΜΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ:

- Έμφαση στην προσωπική βελτίωση, συμμετοχή και προσπάθεια και λιγότερο στην ικανότητα.
- Ενίσχυση στόχων μάθησης.
- Χρήση στρατηγικών.
- Ενίσχυση αισθημάτων αυτο-αξίας.
- Αλλαγή της αντίληψης περί λάθους.

TARGET (13/14):

Χρόνος

ΧΡΟΝΟΣ: ρυθμός διδασκαλίας, φόρτος εργασίας στους/στις μαθητές/ήτριες και διαθεσιμότητα χρόνου για συμπλήρωση των μαθησιακών δραστηριοτήτων και εργασιών.

ΠΩΣ;

1. Προσαρμογή του χρόνου στις απαιτήσεις του έργου, ειδικά για μαθητές/ήτριες που έχουν δυσκολίες ολοκλήρωσης των σχολικών εργασιών.

2. Παροχή ευκαιριών στους/στις μαθητές/ήτριες να προγραμματίζουν τη σχολική τους εργασία και να προχωρούν με ικανοποιητικούς ρυθμούς.

TARGET (14/14):

Χρόνος

→ Ευελιξία στο πρόγραμμα, στην ανάθεση εργασιών και στη διαθεσιμότητα του ανάλογου χρόνου.

Σχέση με:

- Έργο.
- Εξουσία.
- Συγκρότηση ομάδων.
- Αξιολόγηση.

Σήμερα: Οι μαθητές/ήτριες έχουν 'υπερφορτωμένο' πρόγραμμα / έμφαση στην ποσότητα και όχι στην ποιότητα / απουσία της αίσθησης του προσωπικού ελέγχου επί της διαδικασίας μάθησης.

Συμπεράσματα

Συμπεράσματα (1/3)

- **TARGET**: θεωρητικό πλαίσιο για το περιβάλλον της τάξης με στόχο την προαγωγή του προσανατολισμού προς τη μάθηση και, κατ' επέκταση, προσαρμοστικών προτύπων συμπεριφοράς μέσα στην τάξη.
- Έμφαση στις διδακτικές πρακτικές και την υλοποίησή τους υπό το πρίσμα των 6 διαστάσεων του TARGET.
 - Αλληλεπιδρώσεις οι 6 διαστάσεις μεταξύ τους \Rightarrow απαιτείται συντονισμός όλων μεταξύ τους ή, τουλάχιστον, μεταξύ των περισσότερων.

Συμπεράσματα (2/3)

Ωστόσο: κρίσιμο το πώς οι μαθητές/ήτριες **αντιλαμβάνονται και ερμηνεύουν** αυτές τις πρακτικές μέσα στην τάξη τους.

ΓΕΝΙΚΑ:

TARGET → ‘ενισχυμένο’ κλίμα μάθησης ιδιαίτερα για μαθητές/ήτριες που βρίσκονται ‘σε κίνδυνο’ (‘at risk’ students). **ΓΙΑΤΙ;**

Συμπεράσματα (3/3)

Περιορισμοί:

- Απουσία διαχρονικών ερευνητικών δεδομένων για την αποτελεσματικότητα παρεμβάσεων τύπου TARGET.
- Περιορισμοί σε επίπεδο πολιτικής του σχολείου ή, ευρύτερα, εκπαιδευτικής πολιτικής που υπονομεύει τέτοιες πρακτικές σε επίπεδο τάξης.

Βιβλιογραφία (1/1)

Ames, C. (1992a). Classrooms, goals, and student motivation. *Journal of Educational Psychology*, 84 (3), 261-271.

Ames, C. (1992b). Achievement goals and the classroom motivational climate. In J. Meece & D. Shunck (Eds.), *Students' perceptions in the classroom* (pp. 327-348). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Epstein, J. L. (1989). Family structures and student motivation: A developmental perspective. In C. Ames & R. Ames (Eds.), *Research on motivation in education* (Vol. 3, pp. 259-295). New York: Academic Press.

Παρουσίαση Εργασιών Φοιτητών/ριών (1/2)

- Οι παρουσιάσεις των φοιτητριών και των φοιτητών βασίστηκαν σε επιλεγμένη από τη διδάσκουσα του μαθήματος αρθρογραφία η οποία αποσκοπούσε στη διασύνδεση της θεωρίας και της έρευνας για τα μαθησιακά επιτεύγματα των παιδιών και των εφήβων με την πράξη και την εφαρμογή σε επίπεδο σχολείου και οικογένειας. Οι φοιτητές/ήτριες ανά ομάδα κλήθηκαν να επεξεργαστούν ένα ή περισσότερα από τα συγκεκριμένα άρθρα και να τα παρουσιάσουν μέσα στην τάξη. Για τη βιντεοσκόπησή τους προηγήθηκε η σύμφωνη γνώμη των ιδίων όπως αυτή καταγράφηκε στο ειδικό Έντυπο Συναίνεσης της Ομάδας του Έργου.
- Η διδάσκουσα του μαθήματος εκφράζει τις ευχαριστίες της στην κ. Αλεξάνδρα Δεδικούση, ψυχολόγο, απόφοιτη του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σχολικής και Εξελικτικής Ψυχολογίας του Τμήματος Ψυχολογίας, Α.Π.Θ., για τη συμβολή της στο συντονισμό των ομάδων φοιτητών και την επίβλεψη των εργασιών τους.

Παρουσίαση Εργασιών Φοιτητών/ριών (2/2)

Τίτλος εργασίας:

«Ψυχολογικό περιβάλλον τάξης».

Βασίστηκε στο:

Συγκολλίτου, Ε., & Γωνίδα, Ε. (2005). Αντιλήψεις για χαρακτηριστικά του ψυχολογικού κλίματος της τάξης: Η σχέση τους με την επίδοση και την αυτο-αποτελεσματικότητα. Στο Φ. Βλάχος, Φ. Μπονώτη, Γ. Μεταλλίδου, Ε. Δερμιτζάκη, & Α. Ευκλείδη (Επιμ. Έκδ.), Επιστημονική Επετηρίδα της Ψυχολογικής Εταιρείας Βορείου Ελλάδος, Τόμος 3 (σελ. 177-199). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ονόματα φοιτητριών:

- Πρίφτη Άννα-Μαρία
- Παπατριανταφύλλου Ευαγγελία
- Σκάρπα Μαριάνθη

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνα 1: «Σκίτσο κοριτσιού που σηκώνει κύπελλο – βραβείο». Άδεια με την οποία διατίθεται: CC BY. Πηγή:

<https://www.flickr.com/photos/albertogp123/5843148183>

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, **Ελευθερία Γωνίδα**.
«**Εκπαιδευτική Ψυχολογία**. Ενότητα 8: **Ψυχολογικό περιβάλλον τάξης**».
Έκδοση: **1.0**. Θεσσαλονίκη **2015**. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS338/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας 8

Επεξεργασία: Εύχαρις Κιζιρίδου
Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2014-2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

